

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Меленчук Наталії Іванівни

«Психологічні чинники схильності до авантюрної поведінки»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук

за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології

Важливість вивчення проблеми схильності особистості до авантюрної поведінки (авантюрності) зумовлена вимогами, які пред'являють до особистості стрімкі перетворення, що відбуваються під впливом розвитку та модернізації сучасного суспільства. Результати цих змін проникають в усі сфери життєдіяльності людини і впливають на її психічний стан та на поведінку. Таке становище не тільки відроджує інтерес до людини як до суб'єкта власного життя, але й актуалізує необхідність дослідження особливостей його особистості, зокрема, схильності до авантюрності, яка може бути одним із чинників адаптивних можливостей людини.

Відомо, що реакції людини на різноманітні впливи оточуючого середовища, їх сприйняття та оцінка зумовлюються не стільки вродженими біологічно фіксованими механізмами, скільки всім комплексом властивостей що сформувалися в процесі розвитку і діяльності конкретної особистості в певному середовищі. З цієї точки зору, вивчення психологічних чинників схильності особистості до авантюрної поведінки, в контексті диференціально-психологічного підходу є актуальним, оскільки дає можливість розглянути цю особливість як цілісний феномен.

Враховуючи усе сказане вище, тема запропонованого дослідження є надзвичайно цікавою, відповідає актуальним теоретичним і практичним запитам сучасної психологічної науки. Дослідження є логічно спланованим та добре структурованим з огляду на багатоплановість об'єкта та предмета а також, чітко визначені мета та завдання, що дозволило спланувати і провести

його на належному науковому рівні, забезпечити надійність та достовірність отриманих результатів.

Перший розділ дисертації присвячений теоретико-методологічному аналізу психологічних чинників схильності особистості до авантюрної поведінки. Якщо звернутися до психологічної літератури, то можна відмітити, що під схильністю розуміють стійку потребу особистості в певній діяльності, в якій привабливим є не лише результат, а сам процес його досягнення. Саме з таким розумінням Н.І. Меленчук підійшла до вирішення означеної проблеми. Отже, дослідження проводилося у декількох напрямках і спрямовано на: 1) аналіз чинників авантюрності; 2) концептуалізацію самого феномену «авантюрність»; 3) визначення рис особистості, що аранжують прояви авантюрності.

Автору вдалося коректно обґрунтувати та визначити поняття «авантюрність», «авантюрна поведінка», «схильність до авантюрної поведінки», «авантюрна особистість» (стор.25).

Схильність до авантюрної поведінки в рецензованій роботі, розглядається в контексті континуально-ієрархічної структури особистості. Це дозволило автору запропонувати структурну модель авантюрності (стор 38), яка складається з формально-динамічного, змістовно-особистісного та соціально – імперативного рівнів. В результаті пошуку показників властивостей особистості, котрі супроводжують прояви авантюрної поведінки, встановлено, що остання неоднозначно взаємопов'язана з такими властивостями як інконгруентність, агресивність, імпульсивність, асертивність, рішучість, сміливість, схильність до ризику. тощо. Слід погодитися з роздумами автора стосовно того, що в якості внутрішньої основи регуляції поведінки виступає емоційність (стор 65).

У другому розділі дисертації детально прописана процедура емпіричного дослідження. Вагомим доробком цього розділу є створення у співавторстві з науковим керівником «Тест-опитувальника схильності до авантюрності» АВАНТ-1. Як свідчить текст дисертації згаданий тест

розроблений із дотриманням всіх психометричних процедур (надійність, валідність, стандартизація) і цей факт є однією із переваг роботи, крім того дисертантом використані й інші емпіричні процедури. В цілому психодіагностичний інструментарій дисертаційної роботи відповідає її задуму і науковим завданням.

Висновки до другого розділу є правомірними та здійснюють логічний перехід до третього розділу дисертації, у якому подано досить велику кількість експериментального матеріалу, здійснено аналіз емпіричних даних та їх інтерпретацію.

В третьому розділі викладено результати емпіричного дослідження психологічних чинників схильності особистості до авантюрної поведінки, розглянуті взаємозв'язки між зібраними показниками авантюрності та окремими рисами особистості, що супроводжують її прояви. В результаті кореляційного аналізу були встановлені багатозначні зв'язки між показниками авантюрності й комунікативною креативністю, схильністю до ризику, асертивністю, емоційним інтелектом та емоційністю, а також факторами особистості за Р.Кеттеллом і Фрайбургським опитувальником. Факторний аналіз емпіричних даних дозволив виявити шість біполярних факторів, що охоплюють весь ознаковий простір показників, у тому числі й показники «схильності до авантюрності». За допомогою якісного аналізу дисертантка визначила зафіксовані рівні авантюрності у обстежених й схарактеризувала їх психологічні особливості. Регресійний аналіз дозволив виявити те, що провідним чинниками авантюрності є емоційність, схильність до ризику та емоційний інтелект.

Загалом слід зазначити, що текст дисертації чітко структурований, об'єднаний цілісною концепцією, яка теоретично, методологічно та практично обґрунтована. Кожний розділ дисертації завершують висновками, які логічно резюмують поданий в них матеріал. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, базується на змістовному теоретичному та практичному аналізі проблеми,

визначених теоретико-методологічних засадах для її розв'язання, адекватності застосованих методів і методик дослідження, їх відповідності завданням дослідження, сучасному апарату статистичної обробки даних, ретельному та послідовному аналізу отриманих результатів.

Висновки в цілому свідчать про реалізацію поставлених завдань і досягнення мети дисертаційного дослідження, бачення автором перспектив подальшої розробки проблеми.

Результати дисертаційного дослідження викладені у наукових працях, що мають цінність для психологічної науки та практики. В цілому можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження Меленчук Наталі Іванівни має всі основні науково визначаючі ознаки і складові.

Оцінюючи позитивно проведене дисертаційне дослідження, слід зробити деякі зауваження та побажання:

1. У дисертаційній роботі зустрічаються поняття «авантюризм» та «ризикованість». Виникає питання, як Ви розумієте ці поняття, чи є між ними відмінності та чим це можна пояснити?

2. Представники Вашої основної вибірки мають досить значний віковий діапазон. Чи позначилося це на Ваших емпіричних результатах.

3. Не зовсім є зрозумілим принцип відбору експертів, а саме: 15 професійних психологів і 45 студентів психологів. Визначте, більш чітко, на яких етапах Вашого дослідження і для чого Ви їх залучили.

4. Текст дисертації не позбавлений стилістичних і редакційних помилок.

Однак висловлені зауваження та побажання аж ніяк не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, яка є завершеним, самостійним дослідженням та містить нові науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна робота Меленчук Наталі Іванівни та автореферат підготовлені на належному науковому рівні. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Вважаємо, що дисертація на тему «Психологічні чинники схильності особистості до авантюристичної поведінки» відповідає всім вимогам до

кваліфікаційних робіт такого рівня, а його авторка, Меленчук Наталя Іванівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології.

Офіційний опонент:

доцент кафедри філософії, політології,
психології та права Одеської державної
академії будівництва і архітектури,
кандидат психологічних наук, доцент

С.В. Бикова

